

УДК 336.1:304
JEL H 690, A 130

Л. Лазебник, д-р екон. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка,
С. Рибак, канд. екон. наук
Міністерство фінансів України

РОЛЬ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ У СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Досліджено вплив бюджетної політики на соціальну діяльність держави та обґрунтована необхідність структурування державних грошових ресурсів навколо завдань, спрямованих на інтеграцію суспільства, збереження його цілісності, забезпечення рівномірного розвитку усіх сфер життєдіяльності населення країни та ін., реалізація яких дозволить створити умови для вільного і всебічного розвитку особистості.

Ключові слова: бюджет; бюджетна політика; соціальна держава; соціальна політика.

Постановка проблеми. Еволюційний розвиток людської цивілізації на сучасному його етапі зумовлює посилення соціальної орієнтації економічних систем, підпорядкування економічної політики завданням розвитку людини, що закономірно тягне за собою трансформацію ролі держави у розвитку суспільства та здійснює перетворюючий вплив на економічну політику, у тому числі й фінансову. Бюджетна політика як вагомий компонент фінансової політики підпорядкована цілому і вирішальною мірою визначає та віддзеркалює масштаби виконання державою своїх функцій.

Необхідність реалізації задекларованої в Конституції України моделі соціальної держави потребує бюджетної політики, яка має бути адекватною як внутрішнім умовам, так і світовим тенденціям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблем формування та реалізації бюджетної політики розглядалися у працях зарубіжних і вітчизняних вчених. Наукові праці з проблем бюджетного регулювання Дж. М. Кейнса, Д. Хікса, У. Мітчела є основоположними у даному напрямі. Зокрема, в дослідженнях видатного економіста Дж. М. Кейнса розкрито об'єктивні передумови державного, в тому числі бюджетного, регулювання економіки. Вагомий внесок у розвиток теорії бюджетно-податкового регулювання соціально-економічних процесів зробили О. Конт, Е. Дюркгейм, А. Пігу, Е. Аткинсон, Дж. Кемп,

А. Лаффер, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, А. А. Хансен та інші. Серед досліджень вітчизняних науковців у цьому контексті слід назвати праці В. Андрущенко, С. Буковинського, О. Василика, В. Гейця, Л. Дробозіної, І. Запатріної, В. Федосова, О. Кириленко, І. Луїної, В. Опаріна, І. Чугунова, С. Юрія та інших авторів. Незважаючи на достатній рівень обґрунтованості в економічній літературі питань щодо форм та методів реалізації бюджетної політики, залишаються невирішеними проблеми, пов'язані з формуванням нової якості моделі бюджетних відносин, адекватних реалізації комплексу цілей та пов'язаних з ними завдань у руслі стратегії розбудови України як соціальної держави.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі бюджетної політики у соціальній діяльності держави та обґрунтування пріоритетних напрямів бюджетного забезпечення реалізації завдань, пов'язаних з розбудовою соціальної держави.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається трансформація соціально-економічної природи держави та перетворення її на державу соціальну. Відправною точкою наукових підходів щодо розуміння ролі бюджетної політики у розбудові соціальної держави має бути науково обґрунтований аналіз її сутності, наукове осмислення поняття "бюджетна політика".

Сучасне розуміння бюджетної політики ґрунтується на ідеї суспільного блага. Теорія суспільних благ перекликається з теорією колективних потреб, якої в радянській Росії дотримувалися вчені-фінансисти 1920-х років – А. А. Буковецький, А. Соколов, П. В. Мікеладзе, розглядаючи державу як апарат управління, що задовольняє колективні потреби. Аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури з огляду на сутність бюджетної політики дає підстави констатувати досить різноманітні підходи до цього поняття (табл. 1).

Законодавством України поняття бюджетної політики визначено у Господарському кодексі України так: бюджетна політика – це політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу [11].

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття "бюджетна політика"

Автори	Визначення поняття "бюджетна політика"
Д. Комягін	Бюджетна політика проявляється у системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілу і являє собою цілісну єдність формування і використання коштів бюджетів усіх рівнів, яка реалізує стратегічні цілі державної економічної політики
В. Опарін	Бюджетна політика – це діяльність держави у сфері формування та використання бюджетних коштів, спрямована на підтримання високого рівня зайнятості, стабільної економіки, зростання валового внутрішнього продукту
С. Булгакова, Н. Базанова, Л. В. Ермошенко, Н. Сушко та ін.	Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави (в особі органів державної влади і місцевого самоврядування) щодо регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації завдань економічної політики в країні
А. Грязнова	Бюджетна політика – це сукупність заходів, рішень, які приймаються і здійснюються органами законодавчої та виконавчої влади, і пов'язані з визначенням основних напрямів розвитку бюджетних відносин і виробленням конкретних шляхів їх використання в інтересах громадян, суспільства і держави
Н. Іванова	Бюджетна політика – це сукупність цілей, завдань, рішень і заходів, що приймаються і здійснюються органами влади у сфері бюджетних відносин
Ц. Огонь	Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави у фінансово-бюджетній сфері
М. Ермошенко, С. Єрохін, І. Плужников та ін.	Бюджетна політика – це системна сукупність пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для розв'язання економічних та соціальних завдань країни
І. Чугунов	Бюджетна політика формується у ході процесу, вона передбачає визначення цілей і завдань у галузі фінансів, розробку механізму мобілізації грошових коштів до бюджету, вибір напрямків використання грошових засобів, управління фінансами у бюджетній сфері, організацію за допомогою фінансово-бюджетних інструментів регулювання економічних і соціальних процесів
Т. Ковалева	Бюджетна політика – це організаційно-фінансова категорія, що розкриває її сутність як науки та управлінської діяльності
Л. Лисяк	Бюджетна політики – це не лише економічна категорія, а й суспільно необхідний феномен, здатний впливати на всі аспекти розвитку суспільства та людського буття

Джерело: [1, с. 43; 2, с. 42; 4, с. 125; 5, с. 16; 6, с. 126; 7, с. 177; 8, с. 96; 9, с. 63; 10, с. 31]

Аналізуючи різні підходи до бюджетної політики, слід зауважити, що вона має різнобічне змістовне наповнення і кожен з аспектів може братися за основу її характеристики – звідси й значна кількість визначень бюджетної політики в науковій літературі, більшість з яких відображає пануючу думку про вирішальну роль економіки у суспільному розвитку, а отже про те, що призначення бюджетної політики полягає у реалізації цілей економічної політики.

Починаючи з 2000 р. з'являються наукові праці, автори яких, усвідомлюючи закономірності сучасного цивілізаційного розвитку та об'єктивність процесу соціалізації економічних систем як необхідної умови розбудови соціальної держави, звертають увагу на розумінні бюджетної політики як економічної категорії, яка відображає економічні відносини у сфері перерозподілу ВВП з метою досягнення встановлених цілей. З цієї позиції бюджетна політика має базуватися на основі науково обґрунтованої концепції розвитку фінансових (бюджетних) відносин у складі фінансової політики, спрямованої на фінансове забезпечення функцій держави та фінансове регулювання економічних і соціальних процесів з метою досягнення вищої цілі розвитку суспільства а саме – формування соціальної держави, де кожному громадянину забезпечено високий рівень соціальної захищеності та створені максимально сприятливі умови існування, реалізації своїх індивідуальних талантів і здібностей.

Так, виходячи з того, що економічні процеси нерозривно пов'язані із соціальними, Ю. Пасічник сформулював концепцію соціальних фінансів, відповідно до якої при ухваленні фінансових рішень необхідно враховувати поведінку суб'єктів на різних рівнях (міждержавному, національному, регіональному, на рівні підприємства і сім'ї). Предметом науки "соціальні фінанси" є соціальні процеси, що пов'язані з рухом грошових коштів [12]. На думку Л. Лисяк суть бюджетної політики полягає у її розумінні не лише як економічної категорії, а більш широко – як суспільно необхідного феномена, здатного впливати на всі аспекти розвитку суспільства та людського буття. Беручи до уваги, що практичний прояв бюджетної політики концентрується у діях держави та пов'язаний з вирішенням проблем, що стосуються всього суспільства, мета бюджетної політики полягає у сприятливому досягненню різноманітних суспільно необхідних цілей [10, с. 31].

Англійський вчений П. Таунсенд зазначав, що "управління економікою невіддільне від його соціальних наслідків. Неможливо мати таку економічну політику, яка не була б також політикою соціальною" [13, с. 91]. Звідси

стає зрозумілою економічна роль і соціальна відповідальність держави як головної управлінської ланки регулюючої сили, ціль якої – узгодити інтереси всіх суб'єктів і груп так, щоб вони відповідали загальнонаціональній цілі розвитку суспільства. Прерогативою сучасної держави є обґрунтування та вибір загальнонаціональних цілей, пріоритетів і обмежень розвитку, послідовності та термінів їх реалізації згідно із загальнонаціональними інтересами, до яких належать інтереси виживання нації, непорушність історично визначених кордонів держави, захист від зовнішньої експансії, підтримання стабільності життя, чисельності населення, здоров'я нації, розвиток інтелектуального потенціалу і забезпечення працездатності людей, охорона навколишнього середовища, збереження власних природних ресурсів для майбутніх поколінь, ефективний розвиток регіонів і галузей.

У соціальній державі головною системоутворюючою функцією стає соціальна функція держави, виконанню завдань якої повинні бути підпорядковані усі інші функції держави. Відповідно, соціалізація бюджетної політики означає її підпорядкування завданням соціальної політики, яка в соціальній державі є визначальною ланкою в системі державного регулювання. Процес соціалізації бюджетної політики полягає у бюджетному забезпеченні реалізації завдань, пов'язаних з розбудовою соціальної держави. Його слід розглядати як процес, що охоплює фінансове забезпечення соціальної діяльності держави, а також нагромадження і розширення соціально-регулятивного потенціалу державних фінансів. За своїм змістом бюджетне забезпечення реалізації соціальної функції держави являє собою ієрархічну систему інструментів (рис. 1), де провідна роль належить доходам і видаткам державного бюджету, призначення яких полягає у формуванні і структуруванні державних фінансових ресурсів з метою забезпечення таких параметрів життєдіяльності особи і суспільства, які б відповідали стандартам соціальної держави.

Особливу роль у цій підсистемі відграють податки, які, крім соціальної функції держави, мають суттєвий вплив на активізацію суспільно значимих дій соціальних суб'єктів. Соціальне призначення міжбюджетних трансфертів та видатків місцевих бюджетів у частині делегованих повноважень полягає у забезпеченні цілісності національного соціуму, соціальної злагоди, стабільності у суспільстві шляхом розподілу суспільних фінансових потоків та суспільних благ за регіонами країни для збалансованого соціально-економічного та культурного розвитку як окремих регіонів, так і країни в цілому.

Рис. 1. Роль бюджетної політики у становленні та розвитку соціальної держави
Джерело: складено автором

Виходячи з розуміння соціальної держави як суспільства, де створені умови для задоволення життєвих потреб і соціальної безпеки людини, де створені способи життєдіяльності, які сприяють відтворенню, ро-

звитку і всебічній самореалізації особистісного соціального потенціалу людини, бюджетна політика повинна бути сконцентрована на певних напрямках суспільного розвитку (рис. 2).

Рис. 2. Пріоритетні напрями бюджетної політики у процесі розбудови соціальної держави

Джерело: складено авторами

Найважливішим елементом системи бюджетного регулювання є доходи зведеного бюджету, які формують не лише фінансову основу для виконання покладених на державу функцій, але й виступають засобом перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві на користь тих чи інших груп населення, галузей і територій, тому є одним з найважливіших елементів системи фінансового і, загалом, державного регулювання процесу відтворення, який стимулює соціально-економічний розвиток держави.

У розвинених країнах сьогодні від 80 % до 95 % урядових доходів забезпечують податки. Наприклад, в країнах – членах ОЕСР паралельно зростанню ВВП спостерігається підвищення як абсолютної суми податків, так і їх питомої ваги у ВВП: кожні 10 років частка податків у ВВП збільшується приблизно на 5 %. Якщо у 1965 р. вона складала 25,4 %, то в 2000 р. досягла 35,2 %, і незначно скоротилася протягом 2001–2011 рр. до 34,1 % [14].

Наукові дослідження і практика державного регулювання підтверджують значущість податкових важелів у реалізації майже усіх складових соціальної політики. У ринкових умовах податкова система стає, по суті, єдиним гнучким засобом державного впливу на економічну активність громадян, рівень їхніх доходів, стан соціальної безпеки, соціальну мобільність, розвиток соціальної інфраструктури та ін., тобто на явища і процеси, які великою мірою визначають умови і рівень людського розвитку.

Якщо проаналізувати роль податкових надходжень у формуванні бюджетів та централізованих фондів як основного ресурсу для самовідтворення соціальної системи, можна зробити висновок, що держава не має інших рівноцінних джерел фінансового забезпечення виконання покладених на неї функцій, ніж податки (табл. 2).

Таблиця 2

**Податкові надходження у країнах ЄС
з урахуванням соціальних внесків, % до ВВП**

Країни	2000	2010	2011
EU27	40,4	38,3	38,8
EA17	40,9	39,0	39,5
Бельгія	45,1	43,8	44,1
Болгарія	31,5	27,5	27,2
Чехія	33,8	33,5	34,4
Данія	49,4	47,4	47,7
Німеччина	41,3	37,9	38,7

Закінчення табл. 2

Естонія	31,0	34,1	32,8
Ірландія	31,3	28,3	28,9
Греція	34,6	31,7	32,4
Іспанія	34,1	32,1	31,4
Франція	44,2	42,5	43,9
Італія	41,5	42,5	42,5
Кіпр	30,0	35,6	35,2
Латвія	29,7	27,2	27,6
Литва	30,0	27,0	26,0
Люксембург	39,2	37,5	37,2
Угорщина	39,8	37,9	37,0
Мальта	27,3	32,6	33,5
Нідерланди	39,9	38,8	38,4
Австрія	43,0	41,9	42,0
Польща	32,6	31,8	32,4
Португалія	31,1	31,5	33,2
Румунія	30,2	26,7	28,2
Словенія	37,3	37,8	37,2
Словаччина	34,1	28,1	28,5
Фінляндія	47,2	42,5	43,4
Швеція	51,5	45,4	44,3
Великобританія	36,8	35,4	36,1
Норвегія	42,6	42,6	42,5
Ісландія	37,1	35,0	35,9

Джерело: складено за [15]

Для порівняльного аналізу розглянемо податкові надходження до зведеного бюджету України (табл. 3). Наведені в таблиці дані показують, що в Україні, як і в інших країнах світу, податки відіграють ключову роль у фінансовому забезпеченні виконання державою покладених на неї функцій.

Таблиця 3

Доходи зведеного бюджету України, % до ВВП

Показник	2000	2010	2011	2012
Надходжень, всього, у тому числі:	28,9	29,1	30,6	31,6
– податкові надходження	18,4	21,7	25,7	25,6
– інші надходження	10,5	7,4	4,9	6,0

Джерело: розраховано за [16]

Крім податків, не менш важливим елементами блоку мобілізації грошових коштів до державної казни є неподаткові надходження до зведеного бюджету країни, яким, на нашу думку, в нашій країні приділяється недостатньо уваги як у теоретичних дослідженнях, так і в практиці управління державними фінансами. Водночас неподаткові джерела фінансових ресурсів мають значний потенціал розширення доходної частини зведеного бюджету. Наприклад, не повною мірою реалізуються можливості держави як власника та співвласника значної частини засобів виробництва; збільшенню державних доходів може сприяти створення ефективного механізму реалізації рентних відносин та вдосконалення системи рентних платежів з природних ресурсів і т. ін.

Вплив неподаткових доходів на соціальний розвиток має як опосередкований характер (через реалізацію їх фіскальної функції, що виражено у фінансовому забезпеченні виконання державою її функцій, у тому числі й соціальної), так і безпосередньо регулюючий (через встановлення розмірів відповідних платежів).

Використання державних фінансів відображає витрати держави на виконання її функцій і являє собою систему відносин, на основі яких здійснюється процес виплат з централізованих коштів у напрямках, визначених законами. Основною формою використання державних фінансів є здійснення видатків з державного бюджету.

На нашу думку, використання державних фінансів відображає витрати держави на виконання її функцій і в соціальній державі має бути підпорядкованим виконанню державою соціальної функції, а саме, забезпеченню умов для існування і відтворення суспільства як соціальної системи. Виконанню цього завдання, в свою чергу, повинні підпорядковуватися інші функції держави, які також забезпечуються видатками бюджету – управлінська, оборонна, економічна, соціальний захист та ін. Соціалізація бюджетної політики означає, що система бюджетного забезпечення функцій держави повинна базуватися на принципах соціального детермінізму, який означає обумовленість будь-якого соціального явища або процесу всією (а не тільки одними економічними відносинами) сукупністю суспільних відносин.

В арсеналі економічної науки, зокрема у тих її відгалуженнях, які пояснюють роль державних видатків у забезпеченні стабільного суспільного розвитку, накопичилося розмаїття теорій, концепцій, моделей. Але наприкінці ХХ ст. проблеми державних видатків стали настільки багатограними стосовно окремих країн та напрямів видатків, що віднайти універсальну

відповідь на всі запитання, пов'язані з їх вирішенням, практично неможливо. Кожна країна торує свій шлях розвитку, використовуючи при цьому власні форми та моделі суспільного самоврядування. Це підтверджується, зокрема, матеріалами, викладеними у фундаментальній праці В. Танзі та Л. Шукнехта "Суспільні видатки у ХХ сторіччі", де аналіз видатків здійснено більше ніж за вікову історію в розрізі окремих країн, видів видатків за суспільним призначенням, правил їх затвердження тощо [17, с. 291].

Проблеми державних видатків вивчали відомі американські економісти, визнані авторитети у галузі державних фінансів Р. Масгрейв та Дж. Б'юкенен. З історії економічних вчень відомі теорії, які відтворилися в законах, концепціях, моделях, що пояснювали рівень витрат держави відносно ВВП [18; 327].

Незважаючи на різноманітність видів та напрямів видатків з бюджету у розрізі окремих країн, загальної рисою їх динаміки є поступове і неухильне збільшення державних видатків у структурі ВВП, що підтверджує соціальну природу держави та посилення тенденцій соціологізації суспільного життя на сучасному етапі цивілізаційного розвитку.

В Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, упродовж 90-х років ХХ ст. спостерігалася тенденція до скорочення питомої ваги державних видатків у ВВП, що було пов'язано як з процесами роздержавлення економіки у процесі ринкової трансформації, так і системною кризою, яка охопила суспільство у цей період. Збільшення видатків зведеного бюджету з 26,7 % у 1999 р. до 35,5 % у 2012 р. обумовлено в першу чергу необхідністю посилення державного впливу на характер та динаміку соціального розвитку українського суспільства в умовах ринкових перетворень.

Грунтуючись на розумінні соціальної функції держави як її обов'язку щодо забезпечення цілісності і розвитку соціальної системи, на нашу думку, усі напрями видатків з державного бюджету мають соціальну спрямованість. У соціальній державі це повинно стати головною характерною рисою бюджетної політики, бюджетного механізму, бюджетного процесу та бюджету.

Надзвичайно важливим структурним елементом фіскального забезпечення реалізації соціальної функції держави є система міжбюджетного розподілу і перерозподілу державних фінансових ресурсів а обґрунтованість і стабільність міжбюджетних відносин є необхідною умовою розбудови соціальної держави.

Висновки. Аналіз ролі бюджетної політики як інструменту державно-регулювання суспільного розвитку дає підстави зробити висновок про

наявність високого рівня її соціально-регульовального потенціалу. Важливою умовою розбудови задекларованої в Конституції України соціальної держави є соціалізації бюджетної політики, що передбачає структурування державних грошових ресурсів навколо завдань, спрямованих на інтеграцію суспільства, збереження його цілісності, забезпечення рівномірного розвитку усіх сфер життєдіяльності населення країни та інших завдань, реалізація яких дозволить створити умови для вільного і всебічного розвитку особистості. Для реалізації цього потрібні відповідні організаційно-економічні структури, форми й методи управління бюджетними відносинами, що потребує подальших наукових досліджень.

Література:

1. *Комягин Д. Л.* Словарь бюджетных терминов / Д. Л. Комягин // Право и экономика. – 1997. – № 23-24. – С. 43-46.
2. *Опарін В. М.* Фінанси (загальна теорія) / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 1999. – 164 с.
3. *Булгакова С. О.* Казначейська система виконання бюджету / С. О. Булгакова, Н. В. Базанова, Л. В. Єрмошенко, Н. І. Сушко та ін.. – К. : КДТЕУ, 2000. – 249 с.
4. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под общ. ред. А. Г. Грязновой. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 650 с.
5. *Иванова Н. Г.* Региональная бюджетная политика: теория, законодательство, практика / Н. Г. Иванова. – СПб. : Изд-во СПб ГУЭФ, 2002. – 167 с.
6. *Огонь Ц. Г.* Доходи бюджету України: теорія та практика : моногр. / Ц. Г. Огонь. – К. : КНТЕУ, 2003. – 580 с.
7. Засади формування бюджетної політики держави : моногр. / [М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужников та ін.]; за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
8. *Чугунов І. Я.* Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я. Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 260 с.
9. *Ковалева Т. М.* Бюджет и бюджетная политика в Российской Федерации / Т. М. Ковалева, С. В. Барулин. – 2-е изд. – М : Кнорус, 2006. – 208 с.
10. *Лисяк Л. В.* Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : [моногр.] / Л. В. Лисяк. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
11. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №: 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
12. *Пасічник Ю. В.* Концептуальні засади соціальних фінансів як окремої галузі фінансової науки / Ю. В. Пасічник // Проблеми науки. – 2004. - № 1. – С. 16–21.
13. *Попова М. И.* Бюджетная политика в системе управления социальной сферой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/finansy/bjudzhetnaja-politika-v-sisteme-upravlenija-socialnoj-sferoj.html>.

Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – №1 (28)

14. OECD Revenue Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV>

15. Taxation trends in the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-29042013-CP/EN/2-29042013-CP-EN.PDF.

16. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання за 2012 рік http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202012/KV_IV_2012_Monitoring_ukr.pdf.

17. *Tanzi V., Schuknecht L. Public Spending in the 20 the Century: A Global Perspective.* – Cambridge University Press, 2000.

18. *Бланкарт Шарль. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Шарль Бланкарт ; [пер. з нім. С. І. Терещенко та О.О. Терещенка ; пер. та наук. редак. В. М. Федосова].* – К. : Либідь, 2000. – 654 с.

References:

1. Кomyahyn D. L. Slovar' byudzhetnykh terminov / D. L. Komyahyn // *Pravo y ekonomyka.* – 1997. – № 23-24. – С. 43-46.

2. Oparin V. M. *Finansy (zahalna teoriya)* / V. M. Oparin. – К. : KNEU, 1999. – 164 s.

3. Bulhakova S. O. *Kaznacheys'ka systema vykonannya byudzhetu* / S. O. Bulhakova, N. V. Bazanova, L. V. Yermoshenko, N. I. Sushko ta in.. – К. : KDTEU, 2000. – 249 s.

4. *Fynansovo-kredytnyy entsyklopedychesky slovar'* / Pod obshch. red. A. H. Hryaznovoy. – М. : Fynansy y statystyka, 2002. – 650 s.

5. Yvanova N. H. *Rehional'naya byudzhetnaya polityka: teoriya, zakonodatel'stvo, praktyka* / N. H. Yvanova. – SPb. : Yzd-vo SPb HUЭF, 2002. – 167 s.

6. Ohon' Ts. H. *Dokhody byudzhetu Ukrayiny: teoriya ta praktyka* : monohr. / Ts. H. Ohon'. – К. : KNTEU, 2003. – 580 s.

7. *Zasady formuvannya byudzhetnoyi polityky derzhavy* : monohr. / [M. M. Yermoshenko, S. A. Yerokhin, I. O. Pluzhnykov ta in.]; za nauk. red. M. M. Yermoshenka. – К. : NAU, 2003. – 284 s.

8. Chuhunov I. Ya. *Teoretychni osnovy systemy byudzhetnoho rehulyuvannya* / I. Ya. Chuhunov. – К. : NDFI, 2005. – 260 s.

9. Kovaleva T. M. *Byudzhet y byudzhetnaya polityka v Rossyyskoy Federatsyy* / T. M. Kovaleva, S. V. Barulyn. – 2-e yzd. – М : Knorus, 2006. – 208 s.

10. Lysyak L..V. *Byudzhetna polityka u systemi derzhavnogo rehulyuvannya sotsial'no-ekonomichnogo rozvytku Ukrayiny* : [monohr.] / L..V Lysyak. – К. : DNNU AFU, 2009. – 600 s.

11. *Hospodars'ky kodeks Ukrayiny* : Zakon Ukrayiny vid 16.01.2003 №: 436-IV [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

12. Pasichnyk Yu. V. *Kontseptual'ni zasady sotsial'nykh finansiv yak okremoyi haluzi finansovoyi nauky* / Yu. V. Pasichnyk // *Problemy nauky.* – 2004. - № 1. – С. 16–21.

13. Popova M. Y. *Byudzhetnaya polityka v sisteme upravlenyya sotsyal'noy sferoy* [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dslib.net/finansy/bjudzhetnaya-politika-v-sisteme-upravleniya-socialnoj-sferoj.html>.

Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – №1 (28)

14. OECD Revenue Statistics [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV>

15. Taxation trends in the European Union [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-29042013-CP/EN/2-29042013-CP-EN.PDF.

16. Byudzhetnyy monitorynh: analiz vykonannya za 2012 rik http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202012/KV_IV_2012_Monitoring_ukr.pdf.

17. Tanzi V., Schuknecht L. Public Spending in the 20 the Century: A Global Perspective. – Cambridge University Press, 2000.

18. Blankart Sharl'. Derzhavni finansy v umovakh demokratii: Vstup do finansovoyi nauky / Sharl' Blankart ; [per. z nim. S. I. Tereshchenko ta O.O. Tereshchenka ; per. ta nauk. redah. V. M. Fedosova]. – K. : Lybid', 2000. – 654 s.

Надійшла до редакції 27.02.14

Лазебник Л.Л., д-р экон. наук, доц .
КНУ имени Тараса Шевченко,
Рыбак С.А., канд. экон. наук
Министерство финансов Украины

РОЛЬ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ В СТАНОВЛЕНИИ И РАЗВИТИИ СОЦИАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА

Исследовано влияние бюджетной политики на социальную деятельность государства и обоснована необходимость структурирования государственных денежных ресурсов вокруг задач, направленных на интеграцию общества, сохранение его целостности, обеспечения равномерного развития всех сфер жизнедеятельности населения страны и др., реализация которых позволит создать условия для свободного и всестороннего развития личности.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, социальное государство, социальная политика.

Lazebnyk L.L., Dr. ekon.nauk, Assoc. Prof.
Kyiv National Taras Shevchenko University,
Rybak S.A., PhD. in Econ. Sciences.
Ministry of Finance of Ukraine

THE ROLE OF FISCAL POLICY IS IN THE DEVELOPMENT OF THE SOCIAL STATE

Evolutionary development of human civilization causes an increase in social orientation of economic systems at the present stage, the subordination of economic policy to the goal of human development, which naturally leads to the transformation of the state's role in the development of society and provides transformative impact on economic policy, including financial. Fiscal policy as an important component of financial policy is subject to general and crucially determines and reflects the extent of the state to fulfill its functionst is investigated the influence of budget policy on social activity of a state and proved the necessity of structuring state monetary resources towards the tasks aimed to integrate the society, maintain its unity, ensure uniform development of all spheres of life of the population of country and etc., the implementation of which will allow to create conditions for free and comprehensive development of personality.

Keywords: budget, budget policy, social state, social policy.